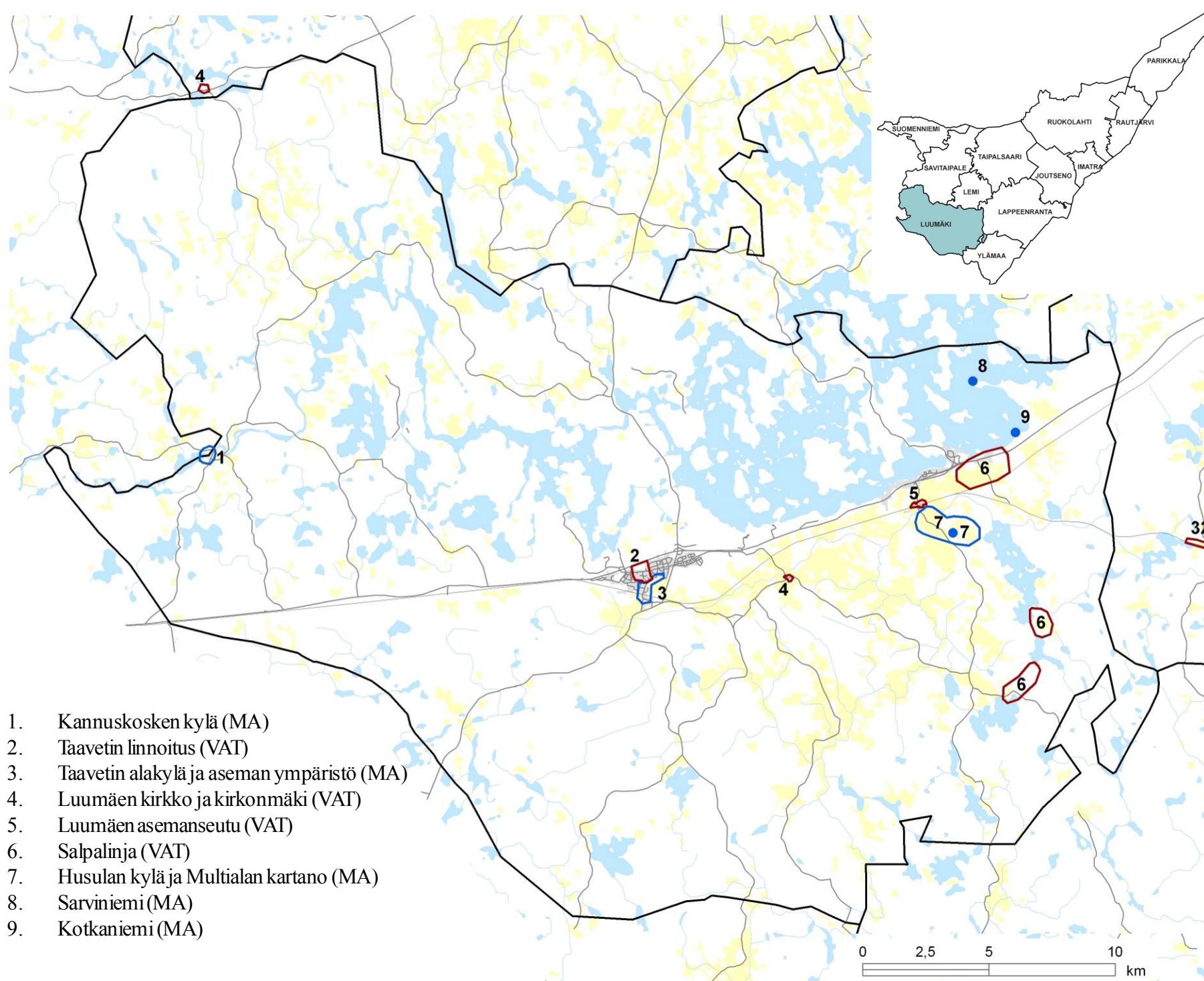

Luumäki

1. Kannuskosken kylä (MA)
2. Taavetin linnoitus (VAT)
3. Taavetin alakylä ja aseman ympäristö (MA)
4. Luumäen kirkko ja kirkonmäki (VAT)
5. Luumäen asemanseutu (VAT)
6. Salpalinja (VAT)
7. Husulan kylä ja Multialan kartano (MA)
8. Sarviniemi (MA)
9. Kotkaniemi (MA)

VAT = Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
MA = Maakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö

1. Kannuskosken kylä

Kannuskosken sahan juuret ulottuvat 1600-luvulle saakka. Suurimittaiseksi sahaus kehittyi 1730-luvulla. Kannuskosken sahatoiminta loppui vuoden 1811 tulipaloon. Vähän alempana Ruokokoskessa alkoi sahatoiminta vuonna 1825. Kannuskoskessa toimi tällöin jauhomylly. Kannuskosken puuhiomo käynnistyi vuonna 1884. Sen alkuperäinen puinen tehdasrakennus korvattiin vuonna 1910 tiili- ja betonirakennuksilla. Työntekijämäärä kohosi 1900-luvulla parhaimmillaan noin sataan. Toiminta päättyi vuonna 1939 ja rakennukset purettiin vähitellen.

Kannuskosken myllymiljö ja useat asuinrakennukset ovat säilyneet nykypäiviin saakka. Nykyisen myllyrakennuksen toimimainen osa on 1930-luvun puolivälistä, hirsinen osa on huomattavasti vanhempi. Elimellisen osan miljöötä muodostaa viereinen Nahkurin tila, jonka päärakennus on vuodelta 1911. Paikalla on muun muassa saharakennus ja jäänteitä uittoränneistä.

Kannuskoski. Kuva Pöyry Environment Oy.

2. Taavetin linnoitus (VAT-kohde)

Linnoituksen rakentaminen alkoi vuonna 1773. Töiden oltua välillä keskeytyneenä rakentamista jatkettiin vuosina 1791 – 96. Linnoitus on kooltaan 800 x 650 metriä ja se koostuu kuudesta bastionista. Toisessa rakennusvaiheessa rakennettiin sisälinnoitus, joka on linnoituksen parhaiten säilynyt osa.

Linnoituksen 40 rakennusta sijaitsivat vartiorakennusta lukuun ottamatta sisälinnoituksen ulkopuolella. Taavetin linnoitus jäi monien muiden linnoitusten tapaan keskeneräiseksi. Pääosa linnoitusalueen rakennuksista myytiin 1800-luvun alkupuolella. Linnoituksen alueelle sijoitettiin vuosiksi 1883–1901 asevelvollinen reservikomppania

3. Taavetin alakylä ja aseman ympäristö

Taavetin keskeisimmäksi alueeksi muodostui 1900-luvulla Kauppakadun varsi Alakylässä ja erityisesti aseman seutu, jossa olivat muun muassa pankkien konttorit ja vuodesta 1906 osuuskaupan päämyymälä. Viime sotien pommituksissa aseman seudulta tuhoutui useita rakennuksia. Alakylä pysyi Taavetin liikekeskustana 1960-luvulle saakka, jolloin suurimmat myymälät alkoivat siirtyä Linnalantielle.

Alakylän yleisilme ja mittakaava ovat säilyneet hyvin, vaikka erityisesti radan molemmin puolin onkin purettu jonkin verran rakennuksia. Merkittäviä rakennuksia ovat muun muassa Taavetin asema (arkkitehti Bruno Granholm 1905) sekä jugendtyylinen vanha apteekki, joka on tehty vuonna 1918 laajentamalla 1800-luvun lopun rautateiden virkailija-asuntoa, jolloin kokonaisuudesta tuli vinkkelinomainen. Pankkila on jugendtyylinen entinen pankki-

Taavetin linnoitus. Kuva Pöyry Environment Oy.

Taavetin asema. Kuva Pöyry Environment Oy.

rakennus, jonka runko on entisestä kirkkoherran pappilasta Luumäen kirkon läheisyydestä.

4. Luumäen kirkko ja kirkonmäki (VAT-kohde)

Kirkonmäki on vaikuttava maisemallinen ja rakennustaiteellinen kokonaisuus. Peltomaiseman keskellä nouseva mäki valittiin kirkon paikaksijo 1600-luvulla. Nykyinen kirkko on rakennettu C.L. Engelin piirustusten mukaan 1843 – 45. Kellotapuli valmistui 1876. Kirkon nykyasu ulko- ja sisälau-

Luumäen asema. Kuva Pöyry Environment Oy.

Luumäen kirkko. Kuva Pöyry Environment Oy.

doituksineen sai muotonsa vuonna 1911 tehdyssä korjauksessa, jonka suunnitteli arkkitehti Ilmari Launis. Kirkonmäen kokonaisuuteen kuuluvat myös hautausmaat, jossa sijaitsee P.E. Svinhufvudin hautapaasi, sekä seurakuntatalo (pitäjätupa) 1900-luvun alusta.

5. Luumäen asemanseutu (VAT-kohde)

Asemarakennuksen tarkka rakennusaika ei ole tiedossa, mutta aikaisintaan se voi olla Helsinki – Pietari -radan rakentamisvaiheesta vuodelta 1871. Vuonna 1907 rakennusta laajennettiin arkkitehti Bruno Granholmin piirustusten mukaan. Asemaa ympäröi eri-ikäisten rakennusten muodostama asemamiljöö. Luumäen asemalle santarmit toivat P.E. Svinhufvudin marraskuussa 1914 läheiseltä käräjätalolta ja kyyditsivät autolla Viipuriin ja sieltä junalla Siperiaan. Vuonna 1937 Luumäen asemalla paljastettiin oikeustaistelun muistomerkki.

6. Salpalinja (VAT-kohde)

Salpalinja on yksi merkittävimmistä toisen maailmansodan aikana rakennetuista linnoitusketjuista. Suomenlahdelta Lappiin ulottuva Salpalinja jakautuu valtakunnallisesti kolmeen puolustukselliseen painopistealueeseen. Suomenlahden ja Saimaan väliselle kannakselle rakennettiin 90 prosenttia puolustusaseman rungon muodostavista teräsbetonikorsuista. Kaikkiaan Salpalinjalla on 728 teräsbetonikorsua, yli 3000 puista kenttälinoitetta, noin 350 kilometriä taistelu- ja yhdyshautaa, 225 kilometriä panssarikiviestettä ja 130 kilometriä kaivantoestettä.

Salpalinja. Kuva Pöyry Environment Oy.

Luumäen alueella on useita Etelä-Karjalan tärkeitä Salpalinja-kohteita. Muun muassa nykyisen Valtatie 6:n suunta linnoitettiin. Luumäellä tien tuntumassa on Salpalinjan ydin: Kivijärven patolaite sekä Askolan pääaseman kohde, jossa korsujen ja panssarikupupesäkkeen lisäksi on taistelu- ja yhdyshautaa sekä kaivantoesteverkosto. Suo-Anttilassa sijaitsee Salpalinjan suurin luola.

7. Husulan kylä ja Multialan kartano

Multialan kartano. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Husulan kylää. Kuva Pöyry Environment Oy.

Husulan kylä kuuluu Luumäen keskeisiin kyliin, jossa on säilynyt useita pääosin jugendvaikutteisia maataloja. Kylätien molemmin puolin, erityisesti eteläpuolella, avautuvat laajat viljelysmaisemat.

Multialan huvilamainen jugendtyylinen kartanorakennus on vuodelta 1907. Multiala on Luumäen merkittävimpiä 1900-luvun alun maatilan päärakennuksia.

Parolan hovin vuonna 1913 valmistunut päärakennus sijaitsee korkealla mäellä kylämaisemaa hallitsevana.

8. Sarviniemi

Sarviniemen huvila sijaitsee Kivijärveen kurottuvassa maisemallisesti kauniissa niemessä. Huvilan rakennutti pankinjohtaja Sakari Castrén 1912-13 ja sen suunnitteli arkkitehti Väinö Keinänen. Vuonna 1926 huvila siirtyi Enso-Gutzeit Oy:n toimitusjohtajalle Väinö A. Kotilaiselle, jonka suvulla se edelleen on. Rakennus edustaa harvinaista wieniläisjugendia ja se on säilyttänyt hyvin alkuperäisen asunsa sisätiloja myöten.

9. Kotkaniemi

Kotkaniemen tilan suuri jugendvaikutteinen huvilamainen päärakennus sijaitsee Kivijärven rannalla. Päärakennus on peräisin 1890-luvun puolivälistä laamanni Thomén ajalta. Huvilan suunnittelijana pidetään Lars Sonckia.

Pehr Evind Svinhufvud osti tilan Thomélta vuonna 1908 tullessaan Lappeen

Sarviniemen huvila. Kuva Pöyry Environment Oy.

tuomiokunnan tuomariksi. Kotkaniemi oli Svinhufvudin vakinaisena asuntona hänen kuolemaansa 1944 saakka. Hän vietti kesäänsä siellä myös presidenttikaudellaan. Kotkaniemessä oli majoituspalveluja vuodesta 1916 lähtien, kun Ellen Svinhufvud sijoitti täyshoitokalaisia yläkerroksen huoneisiin.

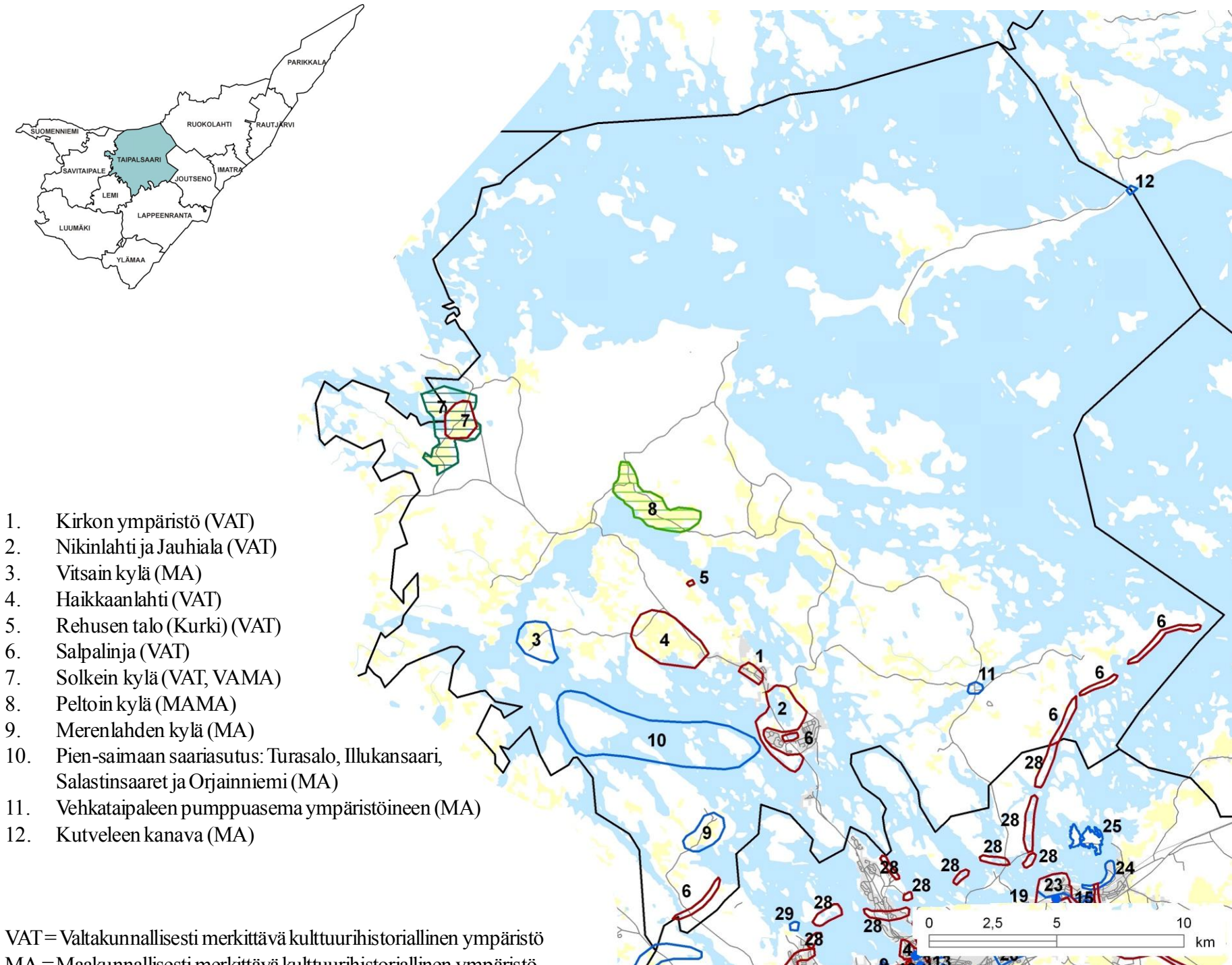
Kotkaniemi kuuluu Suomen poliittisen historian merkkimieskotien ryhmään. Kotkaniemi siirtyi Museoviraston omistukseen vuonna 2000 ja osa huoneista on Svinhufvud-museona avoinna yleisölle.

Kotkaniemen päärakennus. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 2

Taipalsaari

1. Kirkon ympäristö (VAT-kohde)

Nykyisen kirkon runkona on Eskil Colleniuksen johdolla rakennettu 1754 valmistunut ristikirkko. Se laajennettiin nykyiseen keskeiskirkkomuotoonsa ja varustettiin kupolilla intendentinkonttorin laatiman suunnitelman mukaan vuosina 1846 – 47 tehdyssä korjauksessa. Kirkon luona oleva kolmikerroksinen tapuli lienee sekin 1750-luvulta ja uusittu verhouksiltaan 1900-luvun alussa.

Röytyn kestikievarin päärakennuksen vanhin osa on 1700-luvun lopulta. Röytty toimi majatalona aina 1930-luvulle saakka. Pihaneliötä rajaa maantien puolella suuri, yhden kattopinnan alle koottu talousrakennusten ryhmä. Kirkonkylän miljööseen kuuluvat myös rannassa sijaitsevat vanha kunnan-talo 1920-luvulta ja seuratalo Väinölä (1901). Lainajyvästö maantien varressa on 1800-luvun alkupuolelta.

Kirkko, sen viereinen avoin kirkkokenttä, pitäjänmakasiini, Röytyn majatalo sekä Röytyn itäpuolella kumpuilevat peltotilkut muodostavat alueen pitkästä historiasta ja rakentamisen vaiheista kertovan saarekkeen muuten uudistuneessa kirkonkylässä.

Taipalsaaren kirkko. Kuva Arto Hämäläinen 2002.

2. Nikinlahti ja Jauhiala (VAT-kohde)

Eteläkarjalaista kulttuurimaisemaa edustavimmillaan on Nikinlahden rantamaisema, jossa pellot, vaihteleva puusto ja Nikin hovin rakennusryhmä muodostavat monipuolisen kokonaisuuden.

Nikin hovi on ollut kuninkaankartanon aputila ja sotilasvirkatalo. Hovi on rakennettu ilmeisesti 1830-luvulla. Voipion suvun kantavanhemmat D.W. ja Emma Åkerman ostivat tilan vuonna 1894. Rakennuksen alkuperäinen aumakatto muutettiin satulakatoksi 1896, jolloin rakennusta todennäköisesti myös laajennettiin.

Jauhialan kylän alueella on säilynyt myös useita muita Voipio-sukuun liittyviä huviloita, kuten Kirjamoinniemi (1913), Voipionniemi (noin 1905), Laurila (1933), Syrjänrinne (1935) ja Varismäki (1800-luvun loppu). Kyläkeskus on maisemallisesti kauniilla harjanteella ja avautuu kahteen suuntaan vesistöön. Kylän lähistöllä on Pikku Punkaharjun juhla- ja näköalapaikka.

3. Vitsain kylä

Vitsai on Pien-Saimaan rantakylä, jossa on säilynyt vanhaa rakennuskantaa eri puolilla kylää.

Juntulan Rantamäki on maatalo aittariveineen 1900-luvun vaihteesta. Viereinen Kuoppamäki on vuonna 1912 valmistunut maatalo. Hapolan päärakennus on 1850-luvulta ja osa hyvin säilynyttä pihapiiriä. Klassistinen koulu vuodelta 1933 toimii nykyisin seurakunnan kesäkotina.

Jauhialan Kirjamoinniemi. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Nikin hovi. Kuva Pöyry Environment Oy.

4. Haikkaanlahti (VAT-kohde)

Haikkaanlahden kylän kulttuurimaisemassa yhtyvät pitkä maanviljelystraditio ja vaikuttavat järvenrantanäkymät. Maasto on erittäin pienipiirteistä ja sitä elävöittävät pienet metsäsaarekkeet sekä kivikasat ja -aidat. Liukkolan kylässä on monia vanhoja maatilan pihapiirejä sekä kalliorinteillä pieniä mäkitupia.

Vitsai. Kuva Pöyry Environment Oy.

Haikkaanlahti, Vanhakartano. Kuva Pöyry Environment Oy.

Alueen merkittävin rakennuskohde on Vanhakartano, joka ilmentää hyvin keskimääräistä suurempaa 1900-luvun alun maataloa. Sen nykyasu on vuodelta 1907, jolloin sitä muun muassa pidennettiin. Pihapiiriin kuuluu useita hyvin säilyneitä talousrakennuksia, muun muassa tuulimylly.

Vanhasta asutuksesta kertoo Haikkaanlahden tuntumassa sijaitseva Mammonniemen rautakautinen kalmisto.

Haikkaanlahti, Vanhakartano. Kuva Arto Hämäläinen 1986.

5. Rehusen talo (Kurki) (VAT-kohde)

Rehusen talo on Etelä-Karjalan kansantieteellisesti arvokkaimpia kohteita. Talo on pitäjän vanhin ja melko hyvin säilynyt. Hirsipintainen päärakennus lienee vanhimmilta osiltaan 1700-luvulta. Pohjakaavaltaan paritupatyyppisen rakennuksen eteinen on läpikuljettava. Miespihaa reunustaa kaksi erillisaittaa ja kolmen aitan aittarivi. Rehusen päärakennuksen pohjaratkaisu on tyypillinen Etelä-Karjalan maataloissa 1800-luvulla.

6. Salpalinja (VAT-kohde)

Salpalinja on yksi merkittävimmistä toisen maailmansodan aikana rakennetuista linnoitusketjuista. Suomenlahdelta Lappiin ulottuva Salpalinja jakautuu valtakunnallisesti kolmeen puolustukselliseen painopistealueeseen. Suomenlahden ja Saimaan väliselle kannakselle rakennettiin 90 % puolustusaseman rungon muodostavista teräsbetonikorsuista. Kaikkiaan Salpalinjalla on 728 teräsbetonikorsua, yli 3000 puista kenttälinnointetta, noin 350 kilometriä taistelu- ja yhdyshautaa, 225 kilometriä panssarikiviestettä ja 130 kilometriä kaivantoestettä.

Taipalsaarella Salpalinja muodostaa lounaasta koilliseen suuntautuvan jokeenkin yhtenäisen linjan, joka käsittää pääasiassa kenttälinnointeita. Korsuja on säilynyt Jauhialan kylän alueella.

7. Solkein kylä (VAT-kohde, VAMA-kohde)

Salpausselän lakirinteelle syntynyt Solkein kylä sijaitsee lähellä Suur-Saimaan rantaa. Kylä on muodostunut 1500-luvulla. Rakennukset sijaitsevat parin sadan metrin etäisyydellä toisistaan kumpuilevalla viljelyaukealla. Alue on tyypillistä pienviljelmäaluetta ja rakennuskanta eri-ikäistä. Vanhimmat talot noudattelevat tyypillistä pohjakaavaratkaisua.

Rehusen talo. Kuva Pöyry Environment Oy.

Salpalinja. Kuva Pöyry Environment Oy.

Solkei on tasapainoisesti kehittynyt maatalouskylä, jolla luonteensa hyvin säilyttäneenä on maisemallista arvoa. Lähinnä kylän itäosassa osa pelloista on metsitetty, mutta keskeiset osat ovat säilyttäneet avoimen maisemansa hyvin.

8. Peltoin kylä

Peltoin kylä on muodostunut Toisen Salpausselän eteläiselle rantavyöhykkeelle 1500-luvulla. Viljelysmaat sijaitsevat pääosin Suolahteen viettävällä rinteellä rannan ja kylätien välissä. Rakennukset muodostavat rannan suuntaisen ketjun, jossa vanhimmat rakennukset ovat 1800-luvulta. Peltoin on maanviljelysilmeensä säilyttänyt ja sopusuhtainen eteläkarjalainen rantakylä. Myös Peltossa on tapahtunut osittaista peltojen metsittämistä, mutta

Solkein kylä. Kuva Pöyry Environment Oy.

Peltoin kylä. Kuva Pöyry Environment Oy.

kylän keskeiset osat ovat säilyttäneet avoimen maisemansa hyvin.

9. Merenlahden kylä

Merenlahden kylä on muodostunut pitkänomaisen laaksomaisen peltoaukean ympärille lähelle Pien-Saimaan rantaa. Kylässä on säilynyt useita 1800-luvun ja 1900-luvun alun maalaistaloja, joista muutamat ovat aivan rannassa. Pulkkananiemessä on vuonna 1918 teloitettujen muistomerkki.

Alatuvan päärakennus pihapiireineen edustaa taipalsaarelaista rakennustapaa hyvin säilyneessä muodossa. Päärakennus on puhdaslinjainen klassistisia piirteitä omaava talonpoikaistalo.

Merenlahden kylä. Kuva Pöyry Environment Oy.

Talanlahden rannalla sijaitseva Rantala käsittää kaksi maataloa, joista toinen on 1800-luvulta, toinen valmistunut 1905.

Uutela on jugendtyylinen 1918 rakennettu maalaistalo kylän koillispäässä.

10. Pien-Saimaan saariasutus: Turasalo, Illukansaari, Salastinsaaret ja Orjainniemi

Suurella Turasalossa on ollut vakituista asutusta 1750-luvulta lähtien. 1800-luvun puolivälissä rovasti A. V. Wenell rakennutti saareen kartanomaisen päärakennuksen; nykyinen päärakennus on entinen väentupa. Ruusin Turasalossa on kalliomaalaus, kaksi kivipöytää ja muinaislinna.

Illukansaari on rakennuskannaltaan poikkeuksellisen hyvin säilynyt perinteistä saaristoasutusta edustava miljöö. Saaressa on vajaa kymmenen lähes alkuperäisenä säilynyttä maataloa 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta. Ensimmäiset vakinaiset asukkaat lienevät asettuneet saarelle 1700-luvulla.

Illukan tilan rakennukset ovat Taipalsaaren vanhinta säilynyttä saaristoasutusta ilmentävä kokonaisuus. Viereinen Onnelan talo on 1800-luvun lopulta. Perimätiedon mukaan tilalla oli 1800-luvulla myös kuusikulmainen rakennus, jonka peruskiven arvellaan säilyneen.

Kolmesta Salastinsaaresta pienimmällä sijaitsee erikoinen päreellä vuorattu ja punamullalla maalattu asuintalo, jonka rakennusaika ei ole tiedossa.

Saaristoa. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Orjainniemen karjamajat ovat maatalouteen liittyviä sydänmaapalstojen karjamajoja. Orjainniemessä oli karjamajojen lähellä seurakunnan torppa.

11. Vehkataipaleen pumppuasema ympäristöineen

Kirveslahden ja Viskarinlahden välinen 300 metriä pitkä kannas puhkaistiin kanavalla, jolloin pumppuasemalla saatettiin pumpata vettä Suur-Saimaasta Pien-Saimaaseen. Rakennustyöt valmistuivat vuonna 1936. Pumppuaseman ympäristö muokattiin puistomaiseksi ja rakennettiin asemanhoitajalle klassistinen asuinrakennus. Punatiilinen pumppuasema ja kanava, asemanhoitajan asuinrakennus ja koulu muodostavat maisemallisesti merkittävän kokonaisuuden.

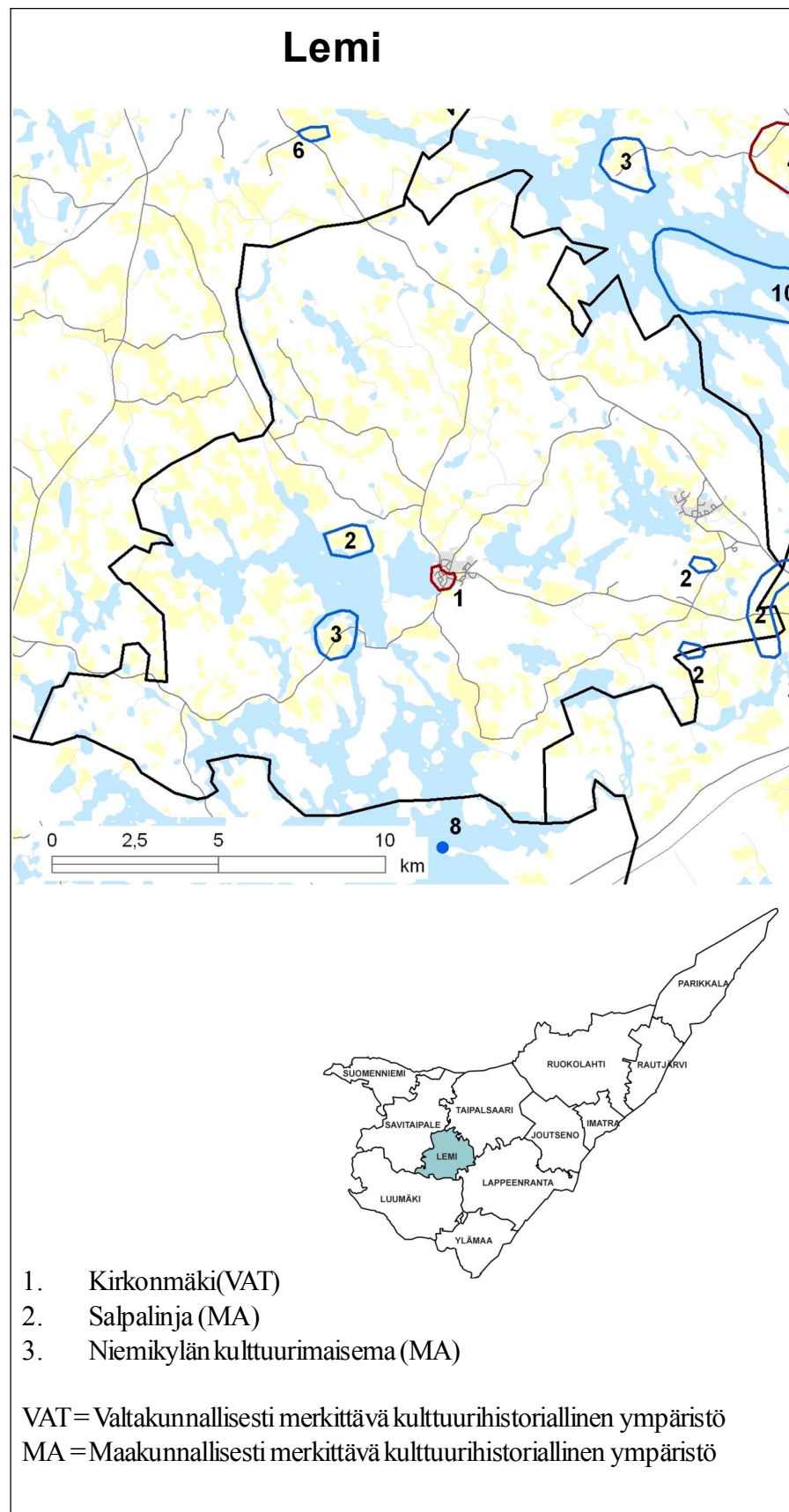
12. Kutveleen kanava

Vuosina 1792 – 93 rakennettu Kutveleen kanava kuuluu niin sanottuihin Suvorovin kanaviin. Niiden tarkoituksena oli palvella Venäjän varuskuntien, Savonlinnan ja Lappeenrannan, välistä huoltoliikennettä sekä kanavareitin läheisyydessä olevan Ruotsin vastaisen rajan valvontaa.

Kutveleen avokanavan yleisilme on huomattavasti muuttunut myöhempien leventämisten vuoksi. Kanavan molemmilla rannoilla on 1900-luvun alkupuolella rakennetut huvilat. Kanavan itäpuoli kuuluu Ruokolahteen.

Vehkataipaleen pumppuasema. Kuva Pöyry Environment Oy.

Lemin kirkko. Kuva Pöyry Environment Oy.

1. Kirkonmäki (VAT-kohde)

Juhana Salosen vuonna 1786 rakentama Lemin ristikirkko on rakennustai-teellisesti merkittävimpiä suomalaisia puukirkkoja. Se on ristivarsistaan kapeneva itäsuomalaisen puukirkkotyyppin edustaja. Kirkkosalia kattaa upea harvinainen kolmiapilahoivaus. Kirkon kuvioitu paanukatto on jyrkkä ja päädyt aumatut. Ristikeskuksen päällä on kahdenkulmainen lanterniini. Viimeinen entistävä korjaus on vuosilta 1967 – 69 (arkkitehti Juha Leiviskä).

Salpalinja. Kuva Pöyry Environment Oy.

Kirkon luona ollut Juhana Salosen pojan Matti Salosen 1820 rakentama itäsuomalaista kahdeksankulmaista tyyppiä edustanut tapuli paloi 1918. Sen tilalla on 1936 rakennettu arkkitehti Juhani Viistein suunnittelema, entistä mukaileva uusi tapuli.

Kirkon ympäristössä on säilynyt muutamia vanhoja liikerakennuksia, jotka yhdessä kirkon ja hautausmaan kanssa muodostavat tasapainoisen, suureksi osaksi perinteisen hahmonsa säilyttäneen kylämiljöön.

2. Salpalinja

Salpalinja on yksi merkittävimmistä toisen maailmansodan aikana rakennetuista linnoitusketjuista. Suomenlahdelta Lappiin ulottuva Salpalinja jakautuu valtakunnallisesti kolmeen puolustukselliseen painopistealueeseen. Suomenlahden ja Saimaan väliselle kannakselle rakennettiin 90 prosenttia puolustus-aseman rungon muodostavista teräsbetonikorsuista. Kaikkiaan Salpalinjalla on 728 teräsbetonikorsua, yli 3000 puista kenttälinoitetta, noin 350 kilometriä taistelu- ja yhdyshautaa, 225 kilometriä panssarikiviestettä ja 130 kilometriä kaivantoestettä.

Lemillä pattereita on Juvolassa ja Kärmeniemessä, pallokorsuja Nuppolan-Itiän alueella.

3. Niemikylän kulttuurimaisema

Mutkitteltavalta Uimintietä avautuu Niemikylän kohdalta lähes kaikkiin suuntiin näkymiä Kivijärvelle. Vesistöön saakka ulottuvat pellot ja lähelle rantaa sijoittuvat tilakeskukset ovat tyypillisiä laajemminkin Kivijärven pohjoisosalle.

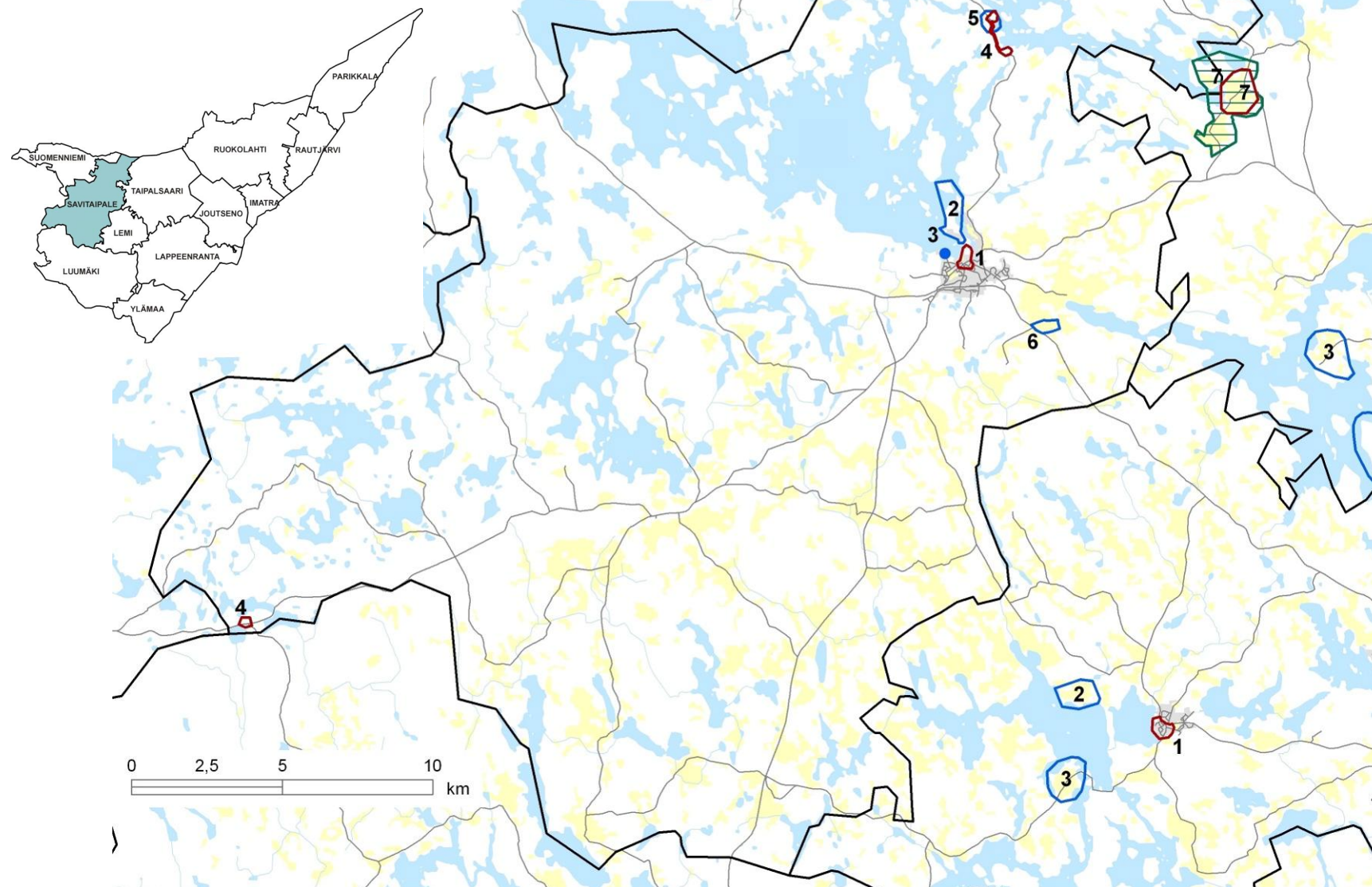
Niemikylän kulttuurimaisema. Kuva Pöyry Environment Oy.

Savitaipale

1. Kirkonmäki ympäristöineen (VAT)
2. Paimensaari ja Kaijanlahti (MA)
3. Olkkolanhoivi (MA)
4. Kärnäkosken, Partakosken ja Järvitaipaleen linnoitukset (VAT)
5. Partakosken kylämiljö (MA)
6. Kaskein kylämaisema (MA)

VAT = Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
MA = Maakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö

1. Kirkonmäki ympäristöineen (VAT-kohde)

Peltoinlahden kylässä on ollut kirkko mahdollisesti jo 1500-luvun lopulla. Nykyinen kirkko rakennettiin vuosina 1922–24 sisällissodassa tuhoutuneen tilalle ja sen suunnitteli arkkitehti Josef Stenbäck. Kirkossa on kansallisromantiikalle ominaisia tyylipiirteitä, erityisesti julkisivumateriaali harmaakivi. Tapuli on Juhana Salosen vuonna 1779 rakentama ja Taavetti Rahikaisen 1846 korjaama.

Kirkonmäellä sijaitsee myös 1900-luvun vaihteessa rakennettu vinkkelinmuotoinen empirelaudoitettu pitäjätupa.

F.R. Ojasen suunnittelema vuonna 1919 valmistunut pappila on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan.

Hakamäen ulkomuseoalue on viiden hehtaarin laajuinen luonnonsuojelualue, jolla on kotiseutuyhdistyksen ulkomuseo. Rakennusryhmä koostuu seitsemästä eri puolilta maakuntaa kerätystä rakennuksesta.

2. Paimensaari ja Kaijanlahti

Paimensaarella ja Kaijanlahden rannoilla on säilynyt useita 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun säätyläisten asuinrakennuksia ja huviloita. Vanhimmat huvilat ovat 1800-luvun lopulta, mm. Lauhaniemi (1887) ja Nurmipanu. Maisemallisesti erittäin kaunis on Kaijalahti ja Paimensaaren harjumaastot.

Savitaipaleen kirkko. Kuva Pöyry Environment Oy.

Huvila Kaijanlahden itärannalla. Kuva Pöyry Environment Oy.

3. Olkkolanhovi

Kartanon historia alkaa vuonna 1688, jolloin kuningas Kaarle IX lahjoitti Olkkolan kruununtilan Savitaipaleen kirkkoherran leskelle. Hovi toimi pitkään kirkonmiesten tilana, kunnes se vuonna 1883 siirtyi Fagerströmin suvulle. Nykyisin kunnan omistuksessa oleva kartano liittyy useisiin paikallisiin merkkisukuihin, kuten mm. Europaeus.

Olkkolan nykyinen päärakennus on vuodelta 1906 ja siinä on nikkari- ja jugendtyylille ominaisia piirteitä. Jonkin tiedon mukaan se olisi suunniteltu Myrskylän pappilan piirustuksia apuna käyttäen. Rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäisen asunsa.

Olkkolanhovi. Kuva Arto Hämäläinen 1995.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 2

Kärnäkosken linnoitus. Kuva Pöyry Environment Oy.

4. Kärnäkosken, Partakosken ja Järvitaipaleen linnoitukset (VAT-kohde)

Kustaa III:n Venäjän sodan jälkeen kenraali Suvorov suunnitteli Saimaan ja Kuolimon välille Kärnäkoskelle varustuksen, joka oli tarkoitettu suojaamaan Ristiina – Lappeenranta -tietä ja Saimaan venäläistä laivastoa. Linnoitustyö tehtiin vuosina 1790 – 93. Linnoituksen muodosti kolme bastionia ja kolme raveliinia, idän puolella tyydyttiin pelkkään kurtiinivalliin. Saimaan puoleisessa päässä oli venäläisen sisävesilaivaston tukikohta. Partakosken eteläpuolelle korkealle mäelle rakennettiin etuvarustus, josta voitiin valvoa kosken ylittävän sillan liikennettä. Myös Kärnäkosken eteläpuolelle Kuolimon rantaan rakennettiin erillinen varustus.

Partakoski. Kuva Pöyry Environment Oy.

Kärnäkosken linnoitus edusti maastoon sovellettua ratkaisua. Vallien osalta se on melko hyvin säilynyt. Partakoski on saman ikäinen; nykyisin se on maastossa tuskin havaittavissa. Linnoituslaitteita yhdistää vanha, maisemallisesti arvokas Partakosken tie. Kärnäkosken kaksiaukkoinen kiviholvisilta on vuodelta 1886 ja yhdessä 1830-luvulla rakennetun myllyn kanssa se muodostaa kiintoisan kokonaisuuden.

Järvitaipaleessa on kahdeksankulmainen tähtiskanssi, joka luiskineen on noin 100 x 140 metriä. Järvitaipale on parhaiten säilynyt Suvorovin suunnittelemissa etuvarustuksista.

5. Partakosken kylämiljö

Partakosken kylämiljö on maakunnan huomattavimpia maisemallisia ja historiallisia kohteita. Vanhaan Mikkelin maantiehen kuuluva kaksiaukkoinen kiviholvisilta on rakennettu 1900-luvun alussa. Sillan molemmiin puolin on säilynyt katkelma vanhaa tiivistä kylämiljöötä asuin- ja kaupparakennuksineen. Venäläinen ruhtinas A. Barjatinski rakennutti korkealle Patterimäelle vuonna 1885 huvilan, jota kutsuttiin Ruhtinaan majaksi. Venäläistä huvilatyyliä edustanutta rakennusta on muutettu sisustuksen osalta – rakennuksessa toimi muun muassa kansakoulu vuodesta 1909 – mutta ulkoasu lienee säilynyt melko alkuperäisenä. Nykyisin se on matkailukäytössä.

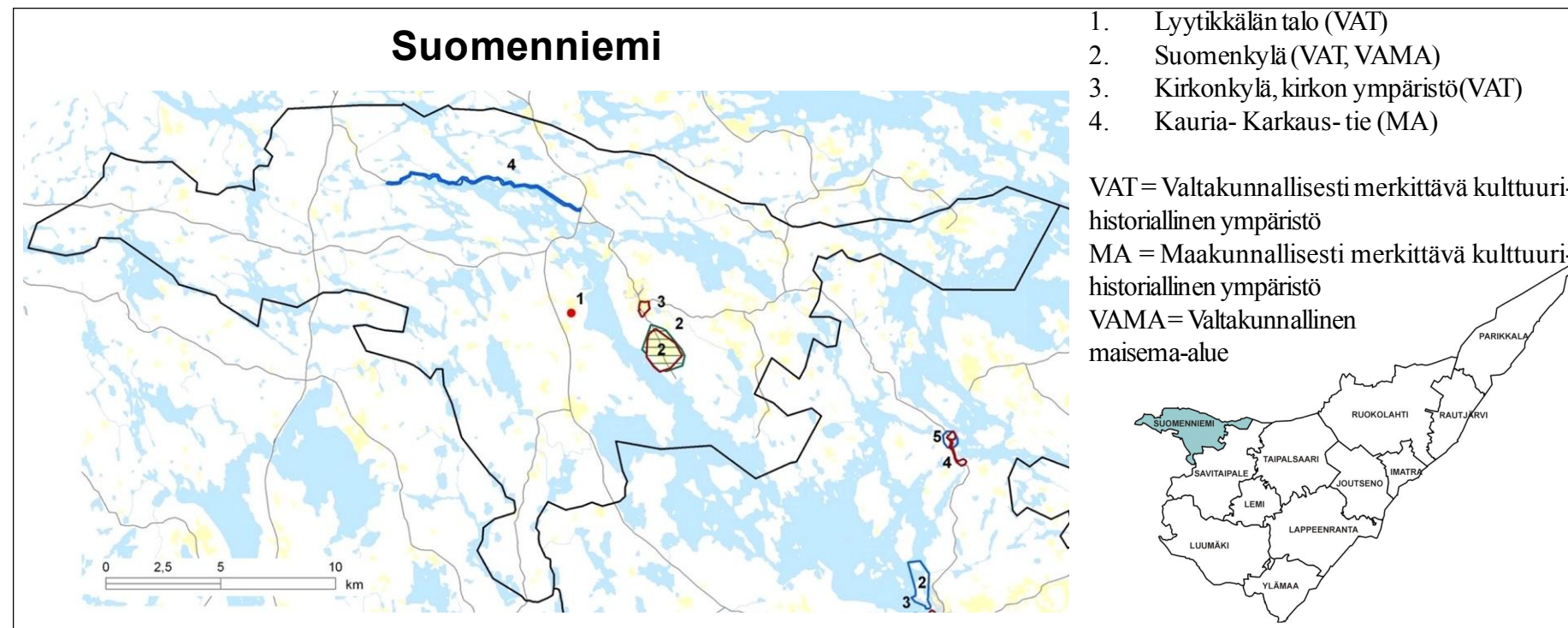
6. Kaskein kylämaisema

Kaskei on pitkänomaiselle moreeniselänteelle muodostunut mäkikylä, jonka laelta avautuu laajoja näkymiä erityisesti Lavikanlahden kylän ja vesistön suuntaan.

Kaskei. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Suomenkylä. Kuva Pöyry Environment Oy.

Uusgoottilainen tasavartisen ristin muotoon tehty puukirkko on vuodelta 1866 ja on poikkeuksellisesti torniton. Nykyisen muotonsa se sai 1834 (T. Rahikainen). Kaksinivelinen ja kahdeksankulmainen tapuli on vuodelta 1777 ja edustaa itäsuomalaista tyyppiä.

Kirkkomaisemaan liittyy kiinteästi Tuuhan talo, jonka puinen, empiretyylinen päärakennus on rakennettu 1800-luvun alkupuoliskolla.

4. Kauria – Karkaus -tie

Karkauksen kymmenkunta kilometriä pitkä tie on Kuolimojärven luoteispään pohjoisrantoja seuraileva maantie. Tien varsi muodostaa seudulle ominaisen kulttuurimaisemakokonaisuuden.

Suomenniemen kirkko. Kuva Arto Hämäläinen 2003.

1. Lyytikälän talo (VAT-kohde)

Lyytikälä on tyypillinen Kaakkois-Suomen talonpoikainen suurtila, joka on säilynyt samassa suvussa. Lyytikälä on poikkeuksellisen ehjänä säilynyt esimerkki kansanomaisesta elämäntavasta ja työympäristöstä.

Lyytikälän asuin- ja piharakennukset muodostavat peltoaukealla tiiviin kokonaisuuden. Vuonna 1867 valmistuneen asuinrakennuksen luonteenomaisena piirteenä on ikkunoiden yläpuolelle jäävä huomattavan korkea "otsa". Pihapiirissä on päärakennuksen lisäksi kolme 1700-luvun aittaa, jotka ovat

Lyytikälä. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

tilan vanhimmat sekä talli (1827), uudempi talli (1843) ja niin sanottu korkia aitta. Mahtava lohkokivinavetta on rakennettu 1877 – 81. Talo oli saavuttanut suorakulmaisen pihan ympärille ryhmittyneen umpipihan luonteensa 1900-luvun alkuun mennessä.

Lyytikälä oli 1900-luvun alkupuolella Suomenniemen suurtiloja, pinta-alaltaan lähes 400 hehtaaria. Lyytikäisen suku myi tilan irtaimistoinen Museovirastolle 1984.

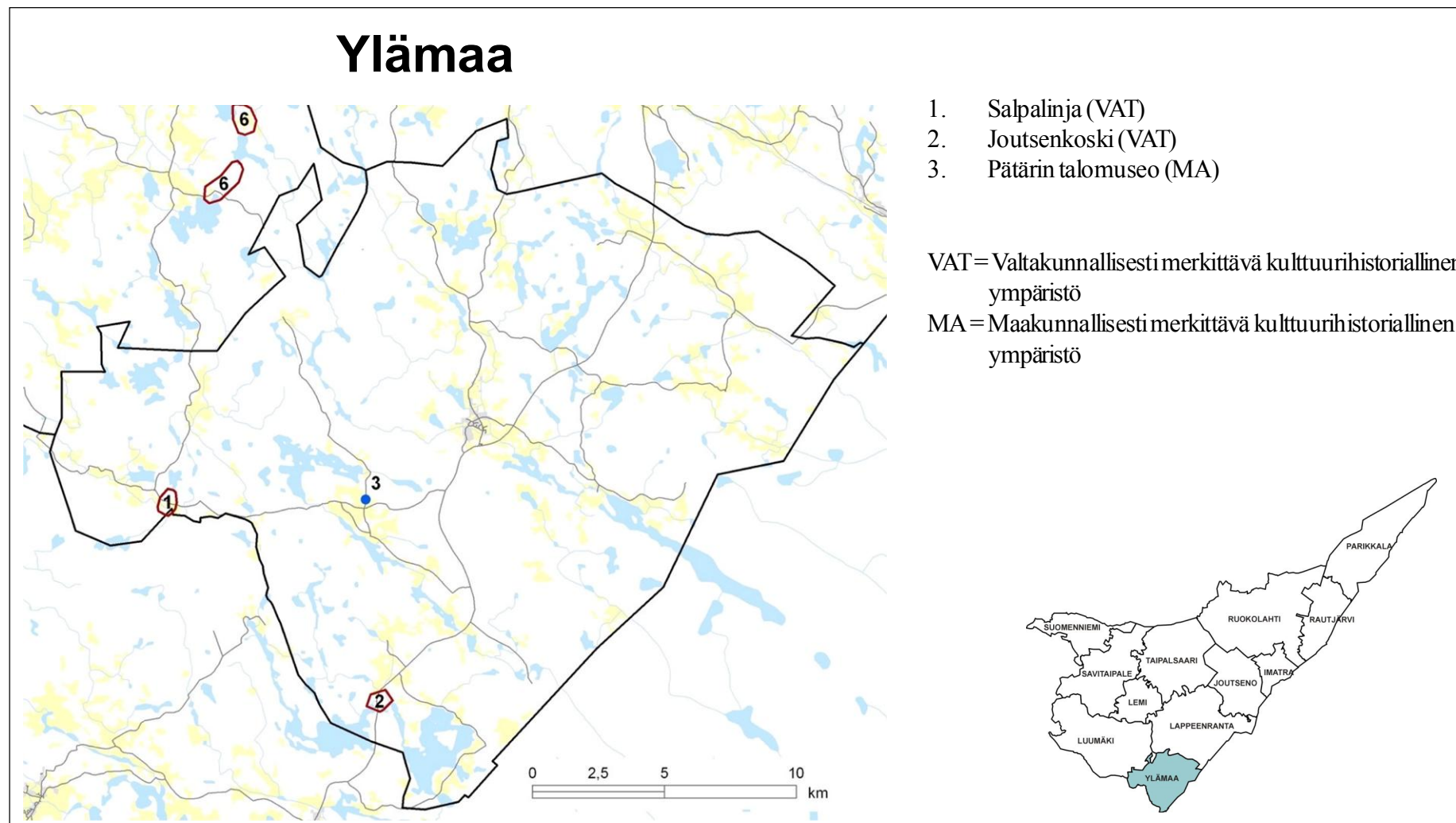
2. Suomenkylä (VAT-kohde)

Suomenkylän kylä sijaitsee mäki- ja vesistömaisemassa luode-kaakko-suuntaisella moreeniselänteellä. Kylään kuuluu 24 vanhaa talonpoikaistilaa, joiden rakennuskanta muodostaa selkeitä ryhmiä peltoaukealle. Vanhimmat talot ovat 1880-luvulta.

Kylän yhtenäisiä pihapiirejä muodostavat rakennukset ovat etupäässä 1900-luvun alusta. Vanha maantie kulkee kylän halki ja maatilojen talouskeskukset kuten Naakka, Sikanen, Mäkelä, Kujala ja Ala-Kirsi ovat kiinni tielinjassa. Kylän yhtenäiset viljelykset ovat kumpuilevassa Kuolimojärven laskevassa maastossa.

3. Kirkonkylä, kirkon ympäristö (VAT-kohde)

Kirkonkylän miljöökokonaisuuteen kuuluvat kirkon ja tapulin lisäksi Tuuhaan talo ja näitä ympäröivä laakealle mäelle sijoittuva peltoaukea.

1. Salpalinja (VAT-kohde)

Salpalinja on yksi merkittävimmistä toisen maailmansodan aikana rakennetuista linnoitusketjuista. Suomenlahdelta Lappiin ulottuva Salpalinja jakautuu valtakunnallisesti kolmeen puolustukselliseen painopistealueeseen. Suomenlahden ja Saimaan väliselle kannakselle rakennettiin 90 % puolustusaseman rungon muodostavista teräsbetonikorsuista. Kaikkiaan Salpalinjalla on 728 teräsbetonikorsua, yli 3000 puista kenttälinoitetta, noin 350 kilometriä taistelu- ja yhdyshautaa, 225 kilometriä panssarikiviestettä ja 130 kilometriä kaivantoestettä.

Etelä-Karjalan tärkeimpiä Salpalinja-kohteita ovat muun muassa vahvasti linnoitetut Ylämaan Hostikan museoalue ja siitä pohjoiseen Kirpun kylään johtavan tien suunta.

Hostikassa on kunnostettu viiden teräsbetonikorsun alue välimaastoiineen matkailukohteeksi. Alueella on myös kiviä, avoin konekivääripesäke sekä taistelu- ja yhteyshautaa.

Salpalinja. Kuva Pöyry Environment Oy.

Joutsenkosken mylly. Kuva Pöyry Environment Oy.

2. Joutsenkoski (VAT-kohde)

Joutsenkoski on perinteinen myllynpaikka, jonka nykyiset rakennukset valmistuivat vuonna 1914 edellisten rakennusten tuhouduttua tulipalossa edellisenä vuonna. Mylly on edelleen käytössä ja siinä on sähkövoimala. Punamullatut rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja säilyttäneet alkuperäisen asunsa.

3. Pätärin talomuseo

Pätärin talo on talomuseona toimiva maalaistalo pihapiireineen 1800-luvulta. Aitoutensa takia se muodostaa Etelä-Karjalan elävimmän talonpoikaista elämänpiiriä kuvastavan museokokonaisuuden.

Pätärin talomuseo. Kuva Pöyry Environment Oy.

